

Predlog praktične politike:

Efikasno prikupljanje podataka o deci u opštinama - standardi i praksa

Predlog praktične politike: Efikasno prikupljanje podataka o deci u opštinama - standardi i praksa

Autor:

Ljubiša Baščarević - External consultant

Izdavač:

Domovik

Sutjeska bb, Severna Mitrovica

E-mail: office@domovik.org

www.domovik.org

Objavljeno u decembru 2023.

Ovaj materijal finansirala je Vlada Švedske u partnerstvu sa organizacijom Save the Children. Sadržaj je isključivo odgovornost autora. Vlada Švedske i Save the Children ne dele nužno izražene stavove i tumačenja.

Sadržaj

Osnovne informacije 3

Osnovni principi zvanične statistike 3

Statistika UN 4

Evropski statistički sistem 5

Kosovska agencija za statistiku (KAS) 7

Trenutna situacija o pristupu podacima za decu u ciljnim opštinama 9

Preporuka politike o uspostavljanju opštinskih podataka i znanja za sistem upravljanja decom 9

Metode prikupljanja, obrade i čuvanja podataka 12

Predlog praktične politike:

Efikasno prikupljanje podataka o deci u opštinama - standardi i praksa

Osnovne informacije

Pristup relevantnim, tačnim i kvalitetnim podacima ostaje jedan od izazova u savremenoj praksi svih subjekata koji rade u oblasti prava deteta. Osobe koje se bave pravima deteta često se bore da pronađu podatke posebno u malim mestima i zajednicama koje žive na periferiji urbanih naselja, četvrti i ruralnih područja, ali i u većim i razvijenijim urbanim centrima. Većina dostupnih podataka postoji za nacionalni nivo, ali se ti podaci obično dobijaju korišćenjem statističkih i kvalitativnih metoda prikupljanja podataka sa reprezentativnim uzorcima kreiranim za nacionalni kontekst i ne pružaju specifične informacije o nivou opštine ili zajednice.

U ovom predlogu politike, cilj je da se istraže iskustva i prakse međunarodnih organizacija i nacionalnog konteksta i da se osmisli i predloži sistem prikupljanja podataka za opštine, sa osvrtom na postojeći zakonodavni i institucionalni okvir. Cilj je da se opštinama pomogne da sistematizuju podatke za decu i da ih na najefikasniji način koriste za planiranje, osmišljavanje, sprovođenje, praćenje i evaluaciju politika i programa za decu. Ideja je da se dragoceno iskustvo međunarodnih organizacija prilagodi kontekstu i potrebama opština u odnosu na postojeći nacionalni statistički sistem na Kosovu i da se dodatno iskoriste iskustva, prakse i resursi dostupni u opštinama, kako sa lokalnim institucijama tako i sa civilnim društvom. Cilj je definisanje ključnih sektora dečijih prava u kojima prikupljanje podataka igra ključnu ulogu, identifikovanje vrsta potrebnih podataka i informacija i predlaganje najprikladnije metodologije i alata za prikupljanje i upravljanje podacima, koji će služiti lokalnim kreatorima politika za kreiranje programa u oblasti dečijih prava.

Osnovni principi zvanične statistike

Statistička komisija Ujedinjenih nacija (1994) usvojila je osnovne principe zvanične statistike Ujedinjenih nacija¹, koji sadrže skup principa koji naglašavaju potrebu za primerenošću, tačnošću, nepristrasnošću, zakonitošću i sprečavanjem zloupotreba u proizvodnji i korišćenju statističkih informacija i podataka.

Na nivou EU, kodeks prakse evropske statistike² usvojen je i proglašen 2005. godine, o nezavisnosti, integritetu i odgovornosti nacionalnih statističkih organa i statističkih organa zajednice. Kodeks se zasniva na 15 principa koji se odnose na institucionalno okruženje, statističke procese i rezultate. Petnaest principa su: profesionalna nezavisnost, mandat za prikupljanje podataka, adekvatnost ili resursi, posvećenost kvalitetu, statistička poverljivost, nepristrasnost i objektivnost, dobra metodologija i odgovarajuće statističke procedure, neprekomerno opterećenje ispitanika, ekonomičnost, relevantnost, tačnost i pouzdanost, pra-

1 <https://unstats.un.org/unsd/dnss/gp/FP-New-E.pdf>

2 <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5921861/KS-32-11-955-EN.PDF.pdf/5fa1ebc6-90bb-43fa-888f-dde032471e15?t=1414781827000>

vovremenost i tačnost, koherentnost i uporedivost, dostupnost i jasnoća.

U nacionalnom kontekstu Nemačke, kredibilitet federalne statistike zavisi od principa neutralnosti (nepristrasnosti), objektivnosti (mogućnosti praćenja) i naučne nezavisnosti, kao i zakonitosti (nema istraživanja bez pravnog osnova), funkcionalne koncentracije (statistika iz jedne institucije) i regionalne decentralizacije (federalizam). Ovi principi su usklađeni sa principima utvrđenim u kodeksu prakse za nacionalne i društvene statističke organe Evropske unije.

S obzirom na gore navedeno, postoji velika potražnja za tim da se zvanična statistika pridržava osnovnih principa u pogledu najvišeg nivoa etičkih standarda, poverljivosti i standarda zaštite podataka i privatnosti, a čija je svrha isključivo da služi društvu i ljudskom blagostanju. Ona mora da uživa puno poverenje i kredibilitet javnosti na osnovu svoje tačnosti, pouzdanosti, objektivnosti i integracije najviših naučnih standarda.

Statistika UN

Neki od najpoznatijih izvora podataka koje pruža UN su UN Data, Open SDG Data Hub, baza podataka za indikatore ciljeva održivog razvoja, UN Comtrade baza, nacionalni sistem statističke obrade podataka, baza podataka o statistici invaliditeta i podaci o popisu populacije.³

Platforma UN podataka sadrži 32 baze podataka sa više od 60 miliona zapisa podeljenih u 16 tematskih kategorija, uključujući stanovništvo, nacionalne račune, obrazovanje, tržište rada, indekse cena i proizvodnje, međunarodnu trgovinu robom, energiju, kriminal, rod, ishranu i zdravlje, nauku i tehnologiju, finansije, životnu sredinu, komunikacije, turizam, transport i razvojnu pomoć. Za ovaj siže politike, najrelevantnije kategorije su obrazovanje, zdravlje, ishrana i rod. U okviru obrazovanja postoje baze podataka za obrazovanje na osnovnom, srednjem i tercijarnom nivou⁴, nastavno osoblje na osnovnom, srednjem i tercijarnom nivou⁵ i javni rashodi za obrazovanje.

Baza podataka o obrazovanju na osnovnom, srednjem i tercijarnom nivou sadrži podatke za svaku zemlju o upisu na nivo osnovnog, nižeg srednjeg i višeg srednjeg obrazovanja, uključujući broj upisanih učenika (u hiljadama) i bruto stopu upisa po polu. Baza nastavnog osoblja na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou sadrži podatke o udelu nastavnika sa minimalnim zahtevanim kvalifikacijama (%) na primarnom, nižem sekundarnom i višem sekundarnom nivou, za određene godine u periodu između 2005 i 2020. Baza podataka o javnim rashodima za obrazovanje sadrži podatke o javnim rashodima za obrazovanje i pristup računarima, raščlanjene za svaku zemlju/region po vrsti rashoda (tekući rashodi, naknade za zaposlene i kapitalni rashodi), ukupnim državnim rashodima i procentu BDP-a izdvojenog za obrazovanje. Specifični podaci u istoj bazi podataka odnose se na pristup računarima po stepenu obrazovanja (u procentima).

U kategoriji zdravlje i ishrana postoje dve baze podataka koje uključuju zdravstveno osoblje⁶ i izdatke za zdravstvo⁷. Baza podataka za zdravstveno osoblje sadrži podatke o ukupnom broju lekara, stomatologa, farmaceuta i babica/medicinskih sestara u svakoj zemlji i broju ovih stručnjaka na 1.000 stanovnika.

3 <http://data.un.org/>

4 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_309_202310_Education.pdf

5 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_309_202310_Education.pdf

6 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_154_202310_Health%20Personnel.pdf

7 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_325_202310_Expenditure%20on%20health.pdf

U kategoriji rod postoje dve baze podataka, uključujući sedišta koja drže žene u nacionalnom parlamentu⁸ i proporciju devojčica prema dečacima na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou⁹.

Podaci UN-a takođe imaju bazu podataka o profilima zemalja sa četiri kategorije, uključujući opšte informacije, socijalne indikatore, ekonomske indikatore i indikatore životne sredine i infrastrukture. Socijalni pokazatelji sadrže podatke o očekivanom trajanju života pri rođenju, stopi smrtnosti novorođenčadi, državnim rashodima za zdravstvo i obrazovanje, bruto stopi upisa u osnovnu, nižu i višu srednju školu i broju lekara na 1.000 stanovnika.

Baza podataka statistike UN o invaliditetu sadrži sveobuhvatan međunarodni repozitorijum statistike o invaliditetu koji je sastavljen iz nacionalnog popisa stanovništva i stambenog prostora. Podaci su predstavljeni po zemljama i mogu se filtrirati na osnovu izabrane teme, uključujući vrste invaliditeta, status pismenosti, pohađanje škole, obrazovno postignuće, status aktivnosti (trenutni ili uobičajeni), glavni status zaposlenosti, glavno zanimanje, životne aranžmane, glavni izvor snabdevanja vodom za piće i vrstu toaleta.

Evropski statistički sistem

EUROSTAT¹⁰ je statistička agencija Evropske unije, odgovorna za razvoj, proizvodnju i diseminaciju evropske statistike. Nalazi se u generalnom direktoratu Evropske komisije u Luksemburgu.

EUROSTAT baza podataka sadrži skupove podataka o opštoj i regionalnoj statistici, ekonomiji i finansijama, stanovništvu i socijalnim uslovima, industriji, trgovini i uslugama, poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, međunarodnoj trgovini, saobraćaju, životnoj sredini i energetici, nauci, tehnologiji i digitalnom društvu. Takođe sadrži skupove podataka o međusektorskim temama, uključujući kvalitet života, integraciju migranata i decu u migracijama, pokazatelje ekonomske globalizacije, jednakost (starost i pol), kvalitet zapošljavanja, poljoprivredno-ekološke pokazatelje, klimatske promene, statistiku vezanu za veštine i omladinu.

U okviru podataka o mladima postoje skupovi podataka o različitim aspektima, uključujući kontekstualne pokazatelje, učešće mladih u društvu, zapošljavanje i preduzetništvo, mlade i digitalni svet, obrazovanje i obuku, zdravlje i blagostanje i socijalnu inkluziju.

Skupovi podataka o obrazovanju i obuci uključuju posebne zbirke podataka kao što su one o mladima prema nivou obrazovanja, polu i uzrastu¹¹, osobama koje rano napuštaju obrazovanje i obuku prema polu i radnom statusu¹², stanovništvu starosti 30-34 godine sa nivoom tercijarnog obrazovanja prema polu¹³, učenicima prema nivou obrazovanja i broju proučavanih savremenih stranih jezika sa apsolutnim brojem i % učenika prema broju proučavanih jezika¹⁴, stopi učešća u neformalnom obrazovanju i obuci prema polu i uzrastu¹⁵ i učešću mobilnih studenata iz inostranstva upisanih prema nivou obrazovanja, polu i zemlji porekla¹⁶.

Radi ilustracije, u bazi podataka o mladima prema stepenu obrazovanja, polu i starosti, postoje podaci o obrazovanju koje je niže od osnovnog, zatim osnovno i niže srednje obrazovanje (ISCED nivoi 0-2), više srednje, više neuniverzitetsko i tercijarno obrazovanje (ISCED nivoi 3-8), više srednje i post-srednjoškolsko

8 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_317_202310_Seats%20held%20by%20women%20in%20Parliament.pdf

9 http://data.un.org/_Docs/SYB/PDFs/SYB66_319_202310_Ratio%20of%20girls%20to%20boys%20in%20education.pdf

10 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

11 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/yth_demo_040

12 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/edat_lfse_14

13 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/yth_educ_020

14 [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/educ_uae_lang02\\$dv_1125](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/educ_uae_lang02$dv_1125)

15 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/yth_educ_060

16 [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/educ_uae_mobs03\\$dv_1126](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/educ_uae_mobs03$dv_1126)

neuniverzitetsko obrazovanje (ISCED nivoi 3 i 4), više srednje i post-srednjoškolsko neuniverzitetsko obrazovanje (ISCED nivoi 3 i 4), opšte, više srednje i post-srednjoškolsko neuniverzitetsko obrazovanje (ISCED nivoi 3 i 4) – stručno i tercijarno obrazovanje (ISCED nivoi 5-8).

Neki od skupova podataka za mlade, kao što su zdravlje i dobrobit i socijalna inkluzija navedeni su u nastavku:

Skupovi podataka o zdravlju i dobrobiti	
•	Dnevni pušači cigareta prema polu, uzrastu i stepenu obrazovanja.
•	Dnevni pušači cigareta prema polu, starosti i kvintilu prihoda
•	Indeks telesne mase (BMI) prema polu, starosti i nivou obrazovanja
•	Učestalost konzumiranja alkohola prema polu, starosti i nivou obrazovanja
•	Dnevna konzumacija voća i povrća prema polu, uzrastu i nivou obrazovanja
•	Vreme provedeno na aerobnoj fizičkoj aktivnosti koja poboljšava zdravlje (izvan posla) prema polu, uzrastu i nivou obrazovanja
•	Uzroci smrti - gruba stopa smrtnosti po NUTS 2 regionu prebivališta
•	Samoprijavljene nezadovoljene potrebe za lekarskim pregledom prema polu, starosti, prijavljenom glavnom razlogu i kvintilu prihoda
•	Samopercepcija zdravlja prema polu, starosti i kvintilu prihoda
•	Ljudi koji imaju dugoročnu bolest ili zdravstveni problem, prema polu, starosti i kvintilu prihoda
•	Samopercipirana dugotrajna ograničenja u uobičajenim aktivnostima zbog zdravstvenog problema prema polu, starosti i kvintilu prihoda

Skupovi podataka o socijalnoj inkluziji	
•	Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti prema starosti i polu
•	Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti prema grupi zemlje rođenja (stanovništvo starije od 18 godina)
•	Stopa rizika od siromaštva prema pragu siromaštva, starosti i polu - istraživanja EU-SILC i ECHP
•	Stopa rizika od siromaštva po grupi zemlje rođenja (stanovništvo staro 18 i više godina)
•	Stopa materijalne i socijalne deprivacije prema starosti, polu i nivou obrazovanja
•	Stopa materijalne i socijalne deprivacije prema starosti, polu i grupi zemlje rođenja

Kosovska agencija za statistiku (KAS)

Kosovska agencija za statistiku (KAS) je primarni proizvođač zvanične statistike na Kosovu, odgovorna za prikupljanje, obradu i objavljivanje podataka, kao i za koordinaciju statističkog sistema Kosova. Međunarodne organizacije, uključujući UNICEF, UNDP i druge, podržale su KAS u razvoju svojih kapaciteta tokom godina. Veb sajt agencije sadrži podatke kategorizovane po različitim sektorima, uključujući i kategorije relevantne za ovaj sažetak, kao što su podaci za decu, obrazovanje i zdravlje i dobrobit.

U okviru podataka za decu nalaze se informacije o kulturno-rekreativnim aktivnostima, obrazovanju, zdravlju, pravosuđu, tržištu rada, migracijama, stanovništvu i socijalnoj zaštiti. U oblasti obrazovanja, eksterni korisnik KAS platforme podataka može da istražuje podatke o obrazovanju dece sa posebnim potrebama, informacije o socijalnom statusu dece u javnom i privatnom obrazovanju. Što se tiče podataka o obrazovanju dece sa posebnim potrebama, eksterni korisnik može dobiti podatke o učenicima u resursnim centrima/specijalnim školama po polu i grupi/razredu, učenicima sa posebnim potrebama u redovnoj nastavi i podatke o učenicima raščlanjene po razredu i vrsti potreba. Što se tiče informacija o socijalnom statusu dece, postoje podaci o socijalnom i porodičnom statusu učenika raščlanjeni po polu i nivou obrazovanja.

Što se tiče javnog obrazovanja, podaci koji bi se mogli dobiti prikazani su u tabeli u nastavku:

• Broj dece u predškolskom vaspitanju i obrazovanju (od 0 do 5 godina starosti) prema polu
• Broj učenika u stručnim školama i gimnazijama prema polu i vrsti škole
• Broj dece u predškolskom vaspitanju prema etničkoj pripadnosti
• Broj dece u predškolskom obrazovanju prema etničkoj pripadnosti
• Broj dece u predškolskom vaspitanju i obrazovanju prema etničkoj pripadnosti
• Broj učenika u osnovnom i nižem srednjem obrazovanju prema etničkoj pripadnosti
• Broj učenika u višem srednjem obrazovanju prema etničkoj pripadnosti

Pod kategorijom za zdravlje, informacije bi se mogle dobiti za broj malignih i benignih bolesti prema starosnoj grupi i broju porođaja u javnim bolnicama na Kosovu (u ovoj fazi postoje podaci za period 2016-2020).

U oblasti pravosuđa za decu, neke od informacija koje bi se mogle dobiti date su u tabeli ispod:

• Broj okrivljenih i način selekcije maloletničkih optužnica u osnovnim sudovima
• Broj maloletnih prestupnika optuženih u osnovnim sudovima (odeljenje za maloletnike) prema optužnici i polu
• Broj maloletnih prestupnika optuženih u osnovnim sudovima prema nacionalnosti
• Osuđeni maloletnici po polu i godinama
• Broj maloletnih osuđenika u osnovnim sudovima prema polu i nacionalnosti
• Maloletnici osuđeni od strane osnovnih sudova, vrsta kazne i izrečene mere
• Maloletni osuđenici po vrsti krivičnog dela i polu u osnovnim sudovima
• Maloletni osuđenici po vrsti krivičnog dela i nacionalnosti u osnovnim sudovima
• Maloletni osuđenici prema vrsti krivičnog dela i vrsti kazne u osnovnim sudovima
• Maloletnički krivični predmeti u osnovnim sudovima (sudska provera) po statusu predmeta
• Maloletnički krivični predmeti u osnovnim sudovima (sudska provera) po statusu predmeta
• Maloletnički krivični predmeti u osnovnim sudovima (preliminarni postupak) prema statusu predmeta

Podaci u kategoriji tržište rada uključuju informacije o mladima koji nisu u obrazovanju, zapošljavanju ili obuci (NEET) prema polu, starosti 15-24 godine.

U kategoriji stanovništvo postoje potkategorije rođenja, smrti i projekcije stanovništva. Za potkategoriju rođenja, podaci se mogu dobiti za živorođene prema stalnom mestu prebivališta majke u opštini, polu, bračnom statusu roditelja i mestu gde je dete rođeno, živorođenjima koja se dešavaju na Kosovu i van Kosova i drugim kriterijumima, uključujući prosečnu starost majke, mesec rođenja deteta, pol itd. Tu su i podaci o deci koja su mrtvorodena po prebivalištu majke u opštini i obrazovanju, mrtvorodeni po starosti majke i redosledu rođenja deteta, mrtvorodeni po mesecu i polu itd. U potkategoriji smrti postoje informacije o smrtnosti novorođenčadi po grupama bolesti, po starosti, opštini, polu, bračnom statusu i stepenu obrazovanja majke, itd.

Pod kategorijom socijalna zaštita dostupni podaci obuhvataju informacije o penzionom sistemu za porodice sa decom sa posebnim potrebama/invaliditetom po opštinama (uzrast 0-18 godina), broj napuštene dece po opštinama, broj dece smeštene u porodično stanovanje/SOS sela po opštinama, broj dece u porodičnom okupljanju po opštinama, broj dece udaljene iz porodičnog stanovanja i smeštene kod rođaka po opštinama, itd.

Trenutna situacija o pristupu podacima za decu u ciljnim opštinama

Podaci o deci se ne prikupljaju sistematski u opštinama, već su raštrkani, sa različitim izvorima, uglavnom obrazovnim, zdravstvenim i ustanovama socijalne zaštite, ali se čuvaju odvojeno sa ograničenim pristupom ili bez pristupa. Ove institucije nemaju redovnu koordinaciju i saradnju i ne primenjuju dovoljno integrisano pružanje usluga koje će zahtevati redovnu razmenu podataka kroz multisektorski pristup. U nekim slučajevima, podaci se ne čuvaju u elektronskim bazama podataka, već se čuvaju u štampanim primercima u arhivi. Ovo se posebno odnosi na pojedinačne zdravstvene kartone.

Kao referenca, NVO Domovik je 2020. godine izradila predlog prekične politike o **Unapređenju javnih politika za decu na osnovu prikupljenih podataka**. Istraživanje sprovedeno u tu svrhu naglašava da se opcije javne politike ne zasnivaju na podacima i njihovoj analizi. Ključne preporuke politike u ovom kratkom izveštaju uključuju potrebu za poboljšanom saradnjom javnih institucija sa organizacijama civilnog društva, sa ciljem razmene podataka, znanja, veština i drugih resursa, kako bi se unapredila prava deteta.

NVO Domovik je dalje izradila instrument/matricu za sistematsko prikupljanje podataka i analize u različitim oblastima prava deteta, uključujući politike i propise, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, maloletničko pravosuđe i upravljanje koje odgovara deci. Ova matrica je dalje korišćena u dve uzastopne procene prava deteta u opštinama Zvečan, Zubin Potok i Leposavić. Alat koristi skup indikatora za merenje različitih aspekata sprovođenja dečijih prava u ciljnim opštinama. Matrica je identifikovala nekoliko polja za evaluaciju i definisala odgovarajuće pokazatelje za svako od njih. Razvijeni su posebni upitnici za predstavnike različitih institucionalnih zainteresovanih strana kako bi se podržao proces prikupljanja podataka.

Što se tiče podataka za decu, Kosovo je imalo koristi od UNICEF-ovog istraživanja višestrukih pokazatelja (MICS) u 2014. i 2020. godini. Metode prikupljanja podataka uključivale su intervju licem u lice, opservacije, antropometrijska merenja, testiranje kvaliteta vode, procene čitanja i računanja. Za decu mlađu od 5 godina, prikupljene informacije uključivale su registraciju rođenja, razvoj u ranom detinjstvu, disciplinu deteta, funkcionisanje deteta, dojenje i unos hrane i imunizaciju. Za decu od 5 do 17 godina, prikupljeni podaci uključuju oblasti dečjeg rada, dečje discipline, funkcionisanja deteta, uključivanja roditelja i osnovnih veština učenja. Dezagregacija podataka izvršena je na osnovu područja prebivališta, pola, starosti, obrazovanja, kvintila bogatstva, etničke pripadnosti, migracionog statusa i statusa invaliditeta.

Preporuka politike o uspostavljanju opštinskih podataka i znanja za sistem upravljanja decom

Preporučuje se da se odgovornost za koordinaciju prikupljanja i upravljanja podacima na lokalnom nivou prenese na opštinski tim za prava deteta. Multisektorski sastav tima uključuje predstavnike svih kritičnih sektora za zaštitu prava deteta, a njihova odgovornost će biti da se povežu sa svim relevantnim izvorima prikupljanja podataka u svakoj odgovornoj instituciji i pružaocu usluga. Opštinski tim za prava deteta treba da podrži uspostavljanje centralne baze podataka za decu i kategorizuje podatke po sektorima, kao što je predstavljeno u prethodnoj razradi. Preporuka će biti da se počne sa glavnim kategorijama, uključujući

zdravlje i ishranu, obrazovanje i socijalnu zaštitu, i da se vidi koje potkategorije treba napraviti za svaku kategoriju. U kasnijoj fazi, mogle bi se uključiti i druge kategorije.

U tom kontekstu, Domovik je razvio veoma koristan alat - okvir za praćenje prava deteta u opštinama, koji uključuje nekoliko kategorija podataka i može voditi tim za prava deteta u strukturiranju baze podataka.

Na primer, u kategoriji zdravlje i ishrana, potkategorije u alatu uključuju ishranu, imunizaciju, zdravlje majke, novorođenčeta i deteta, zdravstveni sistem i fizičko, mentalno i reproduktivno zdravlje adolescenata. Predstavnik opštinskog odeljenja za zdravstvo u timu za prava deteta treba da bude zadužen za prikupljanje podataka u ovom sektoru. U tom kontekstu, saradnja sa svim relevantnim pružiocima zdravstvenih usluga, nevladinim organizacijama i međunarodnim organizacijama je od ključnog značaja i snažno se preporučuje.

Pod svakom potkategorijom mogla bi postojati dalja podela skupova podataka, na osnovu različitih kriterijuma. U potkategoriji ishrana, podaci se mogu dobiti od pedijatrijske jedinice bolnice ili centra porodične medicine, koji moraju imati svoju listu dece po uzrastu, a ključni parametri ishrane se prate na godišnjem nivou. Alternativni izvori podataka mogu biti jaslice i vrtići ako se sistematsko ispitivanje ove dece vrši u saradnji između ustanova ranog obrazovanja i zdravstvenih ustanova. Podatke treba raščlaniti po starosti, obrazovnom i socio-ekonomskom statusu majki, geografskom području prebivališta i drugim informacijama koje mogu poslužiti za buduće programe pomoći. Podatke o porodicama, korisnicima programa podrške ishrani, treba dobiti od centara za socijalni rad i opštinskih odeljenja za socijalna pitanja. Podatke o afirmativnim akcijama u promovisanju dojenja treba prikupiti iz centara porodične medicine, pedijatrijskih jedinica bolnica i kroz intervju i ankete sa majkama odojčadi.

Prikupljanje podataka u potkategoriji imunizacija podrazumeva vođenje tačne evidencije o imunizaciji svakog deteta. Evidencija se mora voditi i za decu koja iz bilo kog razloga nisu bila uključena u imunizaciju. Primarna odgovornost za prikupljanje podataka je na pedijatrijskim/imunizacionim jedinicama u bolnici, zavodu za javno zdravlje i centru porodične medicine.

Pod potkategorijom o zdravlju majke, novorođenčeta i deteta, primarni izvor podataka za ovaj pokazatelj je pedijatrijska jedinica bolnice, ginekološka jedinica bolnice, i ako je moguće, unakrsno provereno sa opštinskom matičnom kancelarijom.

Za ocenu kvalitativnih aspekata pristupa zdravstvenoj zaštiti, pod kategorijom zdravstveni sistem, podaci se pribavljaju od zdravstvenih ustanova, opštinskog odeljenja za zdravstvo ili od ministarstva zdravlja. Razvrstavanje prikupljenih podataka moglo bi se izvršiti po geografskom području (urbano/ruralno) i obuhvaćenim zajednicama (većina/manjina).

U kategoriji obrazovanje postoje potkategorije obrazovni sistem, pristup obrazovanju i učešće u njemu, veštine učenja i kvaliteta, slobodno vreme i kultura. Predstavnik opštinskog odeljenja za obrazovanje u timu za prava deteta snosi odgovornost za prikupljanje podataka u ovom sektoru. Podaci za izveštavanje o relevantnim pokazateljima prikupljaju se od opštinskih odeljenja za obrazovanje, resornih ministarstava, škola i na sastancima i fokus grupama sa nastavnicima, roditeljima i decom. Za pristup i učešće u obrazovanju prikupljaju se podaci od opštinskih obrazovnih odeljenja, vrtića, od vaspitača i roditelja, kao i od vaspitača

i dece koja pohađaju pripremni predškolski program. Razvrstavanje podataka treba izvršiti prema starosti, polu, invaliditetu, geografskom području (urbano/ruralno) i obuhvaćenim zajednicama (većina/manjina).

Za decu u osnovnom i srednjem obrazovanju, glavni izvori podataka uključuju škole, opštinska obrazovna odeljenja, seoska veća, decu i roditelje. Isto kao i gore, raščlanjivanje podataka treba izvršiti na osnovu starosti, pola, invaliditeta, geografskog područja (urbano/ruralno) i obuhvaćenih zajednica (većina/manjina).

U potkategoriji učenje i kvalitativne veštine, podaci se moraju dobiti u bliskoj saradnji sa školama i vrtićima koji treba da sprovedu testiranje dece, ali i u komunikaciji sa resornim ministarstvom i opštinskim odeljenjem za obrazovanje. Za sve pokazatelje u ovoj potkategoriji podatke treba raščlaniti po starosti, polu, etničkoj pripadnosti, kvintilu porodičnih prihoda i invaliditetu.

U kategoriji socijalna zaštita, preporučene potkategorije su kombinacija dva domena, porodično okruženje i zaštita i siromaštvo, a obuhvataju nasilje nad ženama i decom, decu bez roditeljskog staranja, pravosuđe za decu, dečiji brak i štetne prakse, eksploataciju dece, sistem socijalne zaštite i siromaštvo dece i materijalna deprivacija. Odgovornost za prikupljanje podataka dodeljuje se predstavniku opštinskog odeljenja za socijalna pitanja. Za većinu indikatora u ovoj potkategoriji, podatke treba prikupljati i unakrsno proveravati sa centrima za socijalni rad, policijom, tužilaštvom, zdravstvenim ustanovama, skloništima i nevladinim organizacijama.

Za kategoriju deca bez roditeljskog staranja, podatke treba prikupiti od centara za socijalni rad, nevladinih organizacija, opštinskih odeljenja za socijalna pitanja i resornih ministarstava, putem bilateralnih sastanaka sa zainteresovanim stranama i porodicama. Podatke treba raščlaniti po polu, starosti, etničkoj pripadnosti i invaliditetu.

Najpouzdaniji izvori podataka u okviru pravosuđa za decu uključuju policiju, tužilaštvo, sudove (sudije ili sudije za maloljetnike), centre za socijalni rad, pritvorske (rehabilitacione) centre, službu za uslovnu i druge. Razvrstavanje podataka može se izvršiti prema polu, starosti u vreme preusmeravanja, etničkoj pripadnosti, geografskom poreklu, kategoriji prekršaja, vrsti programa preusmeravanja, starosti u vreme otpuštanja, kategoriji naknadne nege itd.

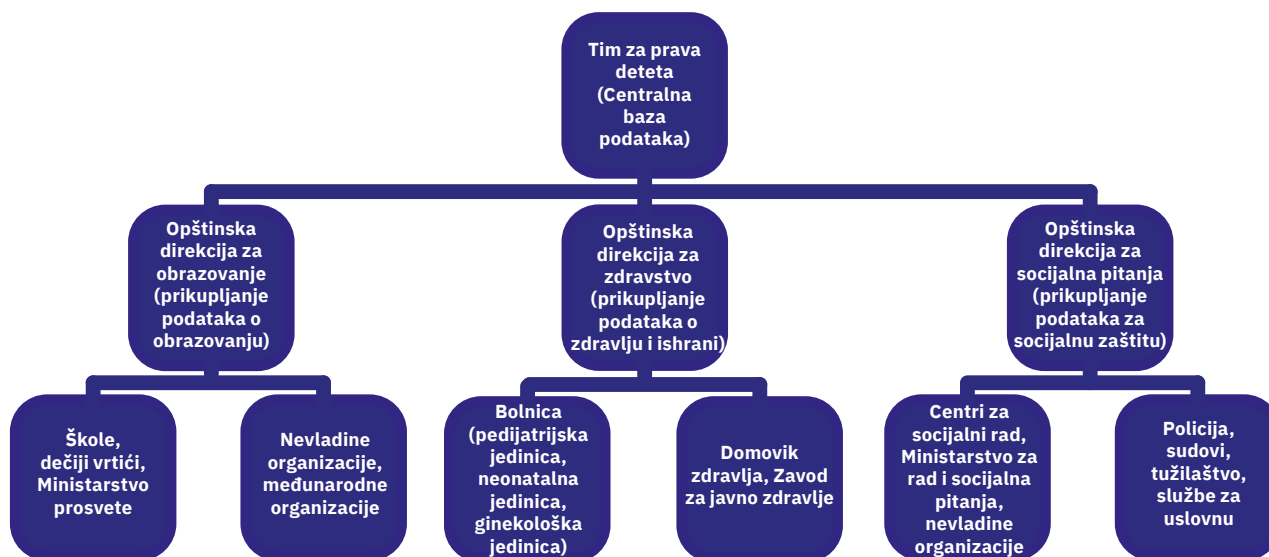
Za potkategoriju izvori prikupljanja podataka o eksploataciji dece uključuju inspekcije rada, centre za socijalni rad, nevladine organizacije, policiju, tužilaštvo i pregled dostupne dokumentacije. Razvrstavanje podataka treba izvršiti prema polu, starosti, etničkoj pripadnosti i vrstama seksualnog nasilja (silovanja, seksualna eksploatacija) i vrsti radne eksploatacije.

U potkategoriji sistemi socijalne zaštite, relevantne podatke treba prikupljati u saradnji sa centrima za socijalni rad, opštinskim odeljenjima za socijalna pitanja, resornim ministarstvima, organizovanjem bilateralnih i multilateralnih sastanaka ili fokus grupa. Razvrstavanje podataka vrši se prema starosti, polu, etničkoj pripadnosti, invaliditetu, geografskom području i zajednicama (većina/manjina).

Pod potkategorijom siromaštvo dece i materijalna deprivacija, podatke treba dobiti od relevantnih opštinskih odeljenja, resornih ministarstava, centara za socijalni rad, Crvenog krsta, nevladinih organizacija i drugih relevantnih institucija i organizacija. Razvrstavanje se vrši prema starosti, polu, etničkoj pripadnosti, geografskim područjima i zajednicama.

Konture predloženog modela mogle bi se prilagoditi i obogatiti novim predlozima i idejama tima. Potrebno je da postoje jasno definisane uloge i odgovornosti za prikupljanje podataka svih učesnika u sistemu uz dodelu adekvatnih ljudskih, tehničkih i budžetskih resursa.

U organogramu ispod prikazana je osnovna struktura sistema prikupljanja podataka u opštini kao što je gore opisano:

Metode prikupljanja, obrade i čuvanja podataka

Pre svega, izvor podataka su administrativne evidencije koje postoje kod relevantnih institucija na lokalnom i centralnom nivou, a mogu da sadrže popisne i podatke o domaćinstvima, katastarske podatke, podatke iz matičnih knjiga, podatke o učenicima i vaspitačima u školama, podatke o deci korisnicima vrtića, spiskove korisnika različitih usluga centara za socijalni rad, arhive u opštinama, podatke o poreskim obveznicima, registre birača, evidencije u sudskim registrima, dosijee o zdravstvenoj zaštiti za pojedinačnu decu, evidencije o imunizaciji, izveštaje o zdravstvenoj nezi u zajednici itd.

Za određenu vrstu podataka, tim će morati da sprovede ankete sa različitim ciljnim grupama ispitanika. Dva kritična aspekta za ankete su izrada upitnika za svaku ciljnu grupu i uzorkovanje.

Metoda sprovođenja anketa uključuje intervju licem u lice, kompjuterski potpomognute telefonske intervju (CATI) i distribuciju elektronskih upitnika. Što se tiče elektronskih upitnika, na internetu postoji mnogo obrazaca i šablona otvorenog koda koji se mogu koristiti kao što su Google obrasci¹⁷, SurveyMonkey¹⁸, Microsoft obrasci¹⁹ i drugi. Jedno od najpoznatijih softverskih rešenja za obradu podataka i analizu rezultata istraživanja je SPSS softver²⁰, prvobitno poznat kao statistički softver za društvene nauke, sada preimenovan u statistička rešenja za proizvode i usluge.

17 <https://docs.google.com/forms/?authuser=0>

18 https://uk.surveymonkey.com/sign-up/?ut_source=homepage&ut_source3=hero-typing-effect

19 <https://go.microsoft.com/fwlink/?linkid=2247238&clid=0x809&culture=en-gb&country=gb>

20 <https://www.ibm.com/account/reg/signup?formid=urx-19774>

Intervjui sa zainteresovanim stranama i korisnicima mogu biti strukturirani, nestrukturirani ili polustrukturirani.

Sastanci fokus grupa i diskusije sa ključnim zainteresovanim stranama i korisnicima u relevantnim sektorima često se koriste kvalitativna metoda istraživanja i tehnika prikupljanja podataka. Za sastanke u vidu fokus grupe, teme se obično pripremaju unapred kako bi se vodila diskusija i pomoglo u dobijanju željenih podataka i informacija.

Direktno ili indirektno posmatranje je tehnika prikupljanja podataka koja podrazumeva posmatranje i snimanje ponašanja, radnji ili događaja ljudi, objekata, u njihovom prirodnom okruženju.

Desk istraživanje je metodologija prikupljanja i analize informacija iz dostupnih sekundarnih izvora, uključujući dokumente, izveštaje, akademske publikacije i druge materijale dostupne na mreži ili u bibliotekama.

Prikupljene podatke i informacije treba čuvati u centralnoj opštinskoj bazi podataka za decu i kategorizovati u različite sektore i potkategorije u svakom sektoru. Baza podataka bi mogla biti izrađena u skladu sa postojećim kapacitetima i resursima, počev od jednostavnih tabela i Excel listova, ili razvijena u Access-u, koji je integrisan sa Microsoft Office paketom.

